Riskhantering avseende brand vid skogsarbete

– Branschgemensamma riktlinjer. Upplaga 3 2022

För att begränsa skogsbrandriskerna kopplade till maskinellt skogsarbete råder en samsyn om att arbetet behöver genomföras med god planering och försiktighet.

Skogsbrukets branschgemensamma riktlinjer visar en tydlig, gemensam viljeinriktning. Riktlinjerna är utformade av företrädare för skogsbruket i samverkan med försäkringsbolag, Skogsstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Lantbrukets brandskyddskommitté och från Räddningstjänsten.

Riktlinjerna syftar till att minska antalet och omfattningen av bränder orsakade av skogsbruket bland annat genom att ge förslag på lämpliga åtgärder för att förebygga uppkomst av bränder samt för att kunna begränsa spridningen av brand. Dessutom beskrivs rutiner för hur samråd bör ske mellan de aktörer som berörs av skogsarbetet. Vad som kan anses vara lämpliga åtgärder varierar beroende på rådande förutsättningar. Hänsyn ska tas till såväl rådande som prognosticerade risk- och väderförhållanden, traktens vegetation, stenighet, topografi och spridningsrisker.

Skogsbruket ansvarar för att ta fram instruktioner och utbildningar utifrån riktlinjerna och skogssektorns gemensamma mål.

För att ytterligare öka förmågan till ett bra brandskydd för skogsbruket är det också viktigt att berörda samverkansparter som räddningstjänster och andra myndigheter utvecklar eller förbättrar sina rutiner, till exempel med uppdaterade och relevanta geodatastöd, så att effektiva och snabba räddningsinsatser kan utföras.

Skogsbruket verkar för ett utökat lokalt samarbete med räddningstjänster för att skapa en förbättrad samsyn och förstärkt direkt dialog mellan de parter som kan beröras i händelse av skogsbrand.

Uppsala den 20 april 2022

Tomas Johannesson

Tomas Johannesson
Samordningsansvarig för arbetet med branschgemensamma riktlinjer.

skogforsk

Ansvar

- Säkerställ att det finns affärsavtal med tydlig ansvarsfördelning och ansvarsbegränsning mellan uppdragsgivare och uppdragstagare.

Planering

- Beakta riskerna med maskinarbete på trakter med hög brandrisk.
- Identifiera eventuella delområden med högre brandrisk eller med vegetation som kan ge hastiga brandförlopp.
- Beakta traktens topografi och att en eventuell brandspridning sker hastigare i branta motlut än i plan terräng.
- Beakta omkringliggande områden avseende faktorer som kan förvärra ett eventuellt brandbeteende samt konsekvenserna av en eventuell brand.
- Säkerställ att tillfartsvägar är framkomliga inför eventuell släckningsinsats.

Brandrisk

- Bedömning av brandrisk ska baseras på de förhållanden som råder för arbetsområdet med stöd av gällande brandriskprognos.
- Bedömningen ska hållas aktuell och brandriskutvecklingen ska följas under det pågående arbetet.

Samråd

Då FWI-indexet (dygn) är 4 eller högre ska samråd ske mellan uppdragstagare och uppdragsgivare. Det åligger uppdragstagaren att initiera samråd. Samråd bör även initieras vid ett lägre FWI-index om en bedömning av det lokala arbetsområdet resulterar i att brandrisken är stor.

- I samrådet ska parterna komma överens om ifall normal eller hög beredskapsnivå råder och vilka åtgärder som eventuellt ska vidtas för att hantera riskerna.
- Samrådet ska dokumenteras och göras tillgängligt för berörda parter.

Försäkringsskydd

- Entreprenör ska ha minst trafikförsäkring på de maskiner som används i arbetet.
- Entreprenör bör även ha ansvarsförsäkring och egendomsförsäkring.

Observera att långivare och uppdragsgivare kan ha krav på ytterligare försäkringsskydd.

- Uppdragsgivare bör ha ansvarsförsäkring.

Läs mer om detta i Försäkringsskydd vid skogsmaskinarbete[1]

Kompetens

- Alla personer som berörs av arbetet eller av samråden ska ha kunskap minst motsvarande Skötselskolans modul Brand.
- Alla personer som berörs av arbetet med brandvakt ska ha kunskap minst motsvarande Skötselskolans modul Brandvakt.
- Skogsbruket arbetar löpande för en ökad kompetens hos alla som berörs av skogsarbetet.
- Skogsbruket arbetar löpande för ett ökat kunskapsutbyte mellan skogsbruk, myndigheter, räddningstjänstorganisationer och allmänhet.

Iakttagelser

Under arbetet ska all personal vara uppmärksamma på:

- Samtliga tecken på brand eller glöd.
- Rådande väder- och markförhållanden.
- Eventuella förändringar i väder och riskprognoser.

Kommunikation

- Det ska säkerställas hur samhällets räddningstjänstorganisationer larmas via 112. Dessutom bör det för god säkerhet alltid finnas larmförbindelse mellan uppdragstagare, uppdragsgivare, eventuell brandvakt och larmoperatör under arbetets gång.

[1] Försäkringsskydd vid skogmaskinarbete. Dokumentet finns att ladda ner från https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2019/forsakringsskydd-i-skogsmaskiner/

Larmrutiner

Den personliga säkerheten får inte riskeras. Den som upptäcker ett brandtillbud måste beakta riskerna och inte utsätta sig själv för fara.

Vid ett eventuellt larm ska följande information kunna förmedlas:

- Om det finns risk för personskada.
- Position med larmkoordinat samt koordinaternas referenssystem.
- Brandens omfattning och spridningsriktning.
- Vad som hotas i brandens närområde.
- Lämplig tillfartsväg.

Traktdirektiv

- Larmkoordinat ska alltid finnas i traktdirektivet. Där ska även framgå vilket referenssystem som används.

Brandvakt

- Brandvakt är en åtgärd som kan användas om det är överenskommet i samrådet.
- Ska bevaka maskinernas arbetsområde och hantera eventuellt uppkomna bränder och glödhärdar.
- Ska vid bevakning under arbetet ha säkerställd information om uppdragets omfattning samt vilka åtgärder som ska vidtas för att behålla hög personlig säkerhet.

Tillbudsrapportering

- Alla brandtillbud oavsett storlek ska rapporteras till uppdragsgivare.
- Uppdragsgivare ska kunna redovisa inrapporterade tillbud till berörda myndigheter.

Utrustning

- **Maskiner ska alltid vara utrustade enligt Brandskyddsföreningens branschstandard SBF 127 ”Regler för brandskydd på arbetsfordon inklusive skogs- och anläggningsmaskiner”.**
- **Under brandrisksäsong ska minst följande utrustning finnas tillgänglig för respektive maskintyp.**
- **För släckning av markbränder är det bättre desto högre A-klassning släckaren har.**
  - **Avverkningsmaskiner: 2 st. 9 liters skum- eller vätskesläckare.**
  - **Markberedningsmaskiner. 6 st. 9 liters skum- eller vätskesläckare.**
  - **Grävmaskiner i markberedning. 2 st. 9 liters skum- eller vätskesläckare.**
  - **Samtliga maskiner medför kratta och spade.**
- Bör ha körkort och tillgång till bil.
- Ska ha utrustning i enlighet med beskrivning i Skötselskolan.

Exempel på lämpliga brandförebyggande åtgärder. Ett eller flera alternativ kan kombineras utifrån rådande förutsättningar.	
Normal beredskap. Samtliga maskiner är utrustade med fastställd brandbekämpningsutrustning under brandrisksäsong och förarna ska iaktta den aktuella brandrisken i området.	
Höjd beredskap. Samtliga maskiner är utrustade med fastställd brandbekämpningsutrustning under brandrisksäsong och förarna ska iaktta den aktuella brandrisken i området. När FWI-indexet (dygn) är 4 eller högre ska samråd ske mellan uppdragstagare och uppdragsgivare. Vid bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas kan 1-timmes brandriskprognos användas för att ge ett mer detaljerat underlag för beslut.	
Anpassat körsätt	Arbetet sker inom små avgränsade områden för att tidigt kunna upptäcka rök eller andra tecken på brand.
Avgränsat arbetsområde	Arbetet genomförs inom områden med låg eller ringa förekomst av sten eller stenblock och högst markfuktighet.
Brandvakt	En eller flera brandvakter deltar för att övervaka pågående arbetsområde.
Byte av trakt	Arbetet förflyttas till en annan trakt/område med lägre brandrisk.
Demonterade slirskydd	Arbetet sker utan band eller kedjor på maskinerna för att minska risken för gnistbildning.
Efterkontroll	Trakten avsynas efter avslutat arbete.
Förstärkt utrustning	Utöver den utrustning som finns på maskinerna placeras extra släckutrustning ut i anslutning till arbetsområdet.
Tidsanpassad körning	Arbetet sker främst eller endast under de timmar på dygnet som innebär lägst brandrisk.
Avstå arbete	Arbetet avbryts till dess att förhållandena förbättrats.

Faktaruta brandriskprognoser och indexvärden

MSB ansvarar för ett nationellt system (Brandrisk i skog och mark) där brandrisken beräknas utifrån meteorologiska data. SMHI utför beräkningarna och informationen finns på SMHI:s[2] och MSB:s[3] webbplatser där olika värden redovisas i ett geografiskt rutnät om 2,8 * 2,8 km.

Risken för brand och hur en eventuell brand utvecklas beror på en mängd olika faktorer som t.ex. väderförhållanden och bränsletillgång. Dessa faktorer samverkar och kan med hjälp av olika värden (index från Brandrisk i skog och mark) ge vägledning om risken för antändning och brandspridning. Indexen beskriver medelvärdet enligt det geografiska rutnätet. Detta innebär att det sannolikt finns mindre områden på lokal nivå där risken för antändning är högre eller lägre än vad som framgår av indexet. Det är därför viktigt att förstå vilka faktorer som påverkar riskerna och göra en korrekt bedömning på lokal nivå. Förutsättningarna kan även snabbt förändras, exempelvis om vindstyrkan ökar eller luftfuktigheten sjunker.

Alla som berörs av skogsarbete ska göra så korrekta bedömningar som möjligt och löpande vara uppmärksamma på vilka förutsättningar som råder. Skötselskolans[4] kurser ger den grundläggande kunskapsnivå som krävs. Skogsbruket uppmanar dock till en högre kompetensnivå inom detta område och kan förmedla och erbjuda fördjupningskurser för intresserade inom skogssektorn, räddningstjänster och berörda myndigheter och organisationer.

Från Skogforsks webbplats[5] finns kompletterande information om de olika faktorer som utgör underlag för brandriskbedömningarna. Där finns även förslag på hur samråd kan utföras samt information om fördjupningskurser avseende skogsbrandrisker och bränders beteende.

---

[2] www.smhi.se/brandrisk

[3] www.msb.se/sv/Forebyggande/Naturolyckor/Skogsbrand--vegetationsbrand/Brandriskprognoser/

[4] www.skotselskolan.se/

[5] www.skogforsk.se/brandrisk

Foto omslag: Crelle Photography AB© Övrigt foto: Bitzer Productions Layout: Inger Petré, Hanna Andtbacka, Skogforsk